8929 - ئەلچىلەر ھەققىدە ئىشىنىشنىڭ ھەقىقى ماھىيتى

سوئال

ئەلچىلەر ھەققىدە ئىشىنىشنىڭ مەنىسى نىمە ؟

تەپسىلى جاۋاپ

مەدھىيە ئاللاھقا بولسۇن .

ئەلچىلەر ھەققىدە ئىشىنىش تۆۋەندىكى تۆت ئىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ :

بىرىنچى : ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ ھەر بىر ئۇممەتكە ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئۇلارنى يالغۇز ئاللاھقىلا ئىبادەت قىلىشقا ، ئۇنىڭدىن باشقا ئىبادەت قىلىنىدىغان نەرسىنى ئىنكار قىلىشقا دەۋەت قىلىدىغان ئەلچى ئەۋەتكەنلىكىگە ، ھەمدە ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ راستچىل ، ھەقىقەتنى سۆزلەيدىغان ، توغرا يوللۇق ، ئەقىل-پاراسەتلىك ، تەقۋادار ھەم ئىشەنچلىك ئىكەنلىكىگە ، ۋە ئۇلارنىڭ ئاللاھ ئۇلار بىلەن ئەۋەتكەن نەرسىنىڭ ھەممىسىنى يۇشۇرماستىن ،ئۆزگەرتمەستىن ، ئۇنىڭغا ئۆز ئىچىدىن بىرەر ھەرپ قوشۇپ ياكى كېمەيتمەستىن يەتكۈزگەنلىكىگە قەتئىي ئىشىنىش . **« ئەلچىلەرنىڭ ۋەزىپىسى پەقەتلا ئوچۇق يەتكۈزۈش . »** [نەھل(ھەسەلھەرىسى) : 35] ھەمدە ئۇلارنىڭ ئەۋۋىلىدىن ئاخىرقىسىغىچە دەۋىتىنىڭ ئىبادەتنىڭ يىلتىزى ۋە ئاساسىغا ، يەنى ، ئىبادەتنىڭ ئىتىقاد ، سۆز ۋە ئىش-ئەمەل جەھەتتىكى بارلىق تۈرلىرىنى يالغۇز ئاللاھقىلا قىلىش . ئۇنىڭدىن باشقا ئىبادەت قىلىنىدىغان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى ئىنكار قىلىشقا بىرلىككە كەلگەنلىكىگە قەتئىي ئىشىنىش . ئۇنىڭ دەلىلى : « سةندعن ظعلضعرع ظةۋةتعلضةن صةيغةمبةرلةرنعث هةممعسعضة: **«مةندعن باشقا هئح مةبذد (بةرهةق) يوقتذر، ماثعلا ظعبادةت قعلعثلار»** دةص ۋةهيع قعلدذق .»

[ئەنبىيا(پەيغەمبەرلەر) : 25]

«سةندعن بذرذن بعز ظةۋةتكةن صةيغةمبةرلعرعمعزدعن سوراص باققعنكع، مئهرعبان اللةدعن باشقا ظعبادةت قعلعنعدعغان ظعلاهلارنع بةلضعلعدذقمذ؟ (صةيغةمبةرلةرنعث ظعححعدة اللةدعن غةيرعيضة ظعبادةت قعلعشقا دةۋةت قعلغعنع بارمذ؟) »

[زۇخرۇف(ئالتۇن بىزەكلەر): 45] ۋە باشقا نۇرغۇن ئايەتلەر بار .

پەرىز ئەمەل-ئىبادەتلەر ۋە شەرىئەتنىڭ تارماق مەسىلىلىرىگە كەلسەك ، ئاۋۇلارغا پەرىز قىلىنغان ناماز، روزا ۋە باشقىلار بۇلارغا پەرىز قىلىنمىغان . ئاۋۇلارغا ھالال قىلىنغان نەرسىلەر ئاللاھ تەرەپتىن سىناق سۈپىتىدە بۇلارغا ھارام قىلىنغان . **« سىلەردىن قايسىڭلارنىڭ ئىش-ئەمىلى ئەڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى سىناش ئۈچۈن »** [مۇلك(پادىشاھلىق) : 2] ئۇنىڭ دەلىلى : **« سىلەردىن ھەربىرىڭلارغا بىر قانۇن ۋە ئوچۇق يول بەلگىلىدۇق .»** [مائىدە(داستىخان) : 48]

بۇخارىي(3443) ، مۇسلىم(2365) نىڭ سەھىھىدە ئەبۇ ھۇرەيرىدىن نەقىل قىلىندىكى ، ئاللاھ ئەلچىسى(ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) مۇنداق دىگەن : **« پەيغەمبەرلەر بىر ئاتىدىن تۇغۇلغان قېرىنداشلارغا ئوخشايدۇ . ئۇلارنىڭ ئانىلىرى باشقا-باشقا ، لىكىن دىنى بىر . »** يەنى ، پەيغەمبەرلەر يىلتىزدا بىردەك . ئۇ بولسىمۇ ئاللاھ ھەر بىر ئەلچىنى ئۇنىڭ بىلەن ئەۋەتكەن، ئۇ چۈشۈرگەن ھەر بىر كىتاب ئۇنى ئۆز ئىچىگە ئالغان تەۋھىد(ئاللاھنىڭ بىرلىكى تەلىماتى) . بىراق ئۇلارنىڭ قانۇن-شەرىئەتلىرى بۇيرۇق-پەرمانلار ، توسۇق-چەكلىمىلەر ھەمدە ھالال ۋە ھارام قىلىش جەھەتلەردە ھەرخىل بولغان . چۈنكى ئۇلار بىر ئاتىدىن تۇغۇلغان قېرىنداشلار بولۇپ ، ئۇلارنىڭ ئاتىسى بىر ، ئانىلىرى باشقا-باشقا .

ھەمدە كىمكى ئۇلارنىڭ قايسى بىرىنىڭ ئەلچىلىكىنى ئىنكار قىلىدىكەن ، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئىنكار قىلغان بولىدۇ . ئاللاھ دىگەندەك :

«نۇھ خەلقى ئەلچىلەرنى يالغانغا چىقاردى . » [شۇئەرا(شائىرلار): 105] گەرچە ئۇلار نۇھنى يالغانچىغا چىقارغاندا ئۇنىڭدىن باشقا ئەلچى بولمىسىمۇ ، ئاللاھ ئۇلارنى بارلىق ئەلچىلەرنى يالغانچىغا چىقارغۇچىلار دەپ سۈپەتلىدى .

ئىككىنچى : ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئىسمىنى بىلگەنلىرىمىزگە ئىسمى بىلەن ئىشىنىمىز ، مەسىلەن : مۇھەممەد ، ئىبراھىم ، مۇسا ، ئەيسا ۋە نۇھ (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇلارغا بولسۇن) . ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن تىلغا ئېلىنغان، ئىسمىنى بىلمەيدىغانلىرىمىزغا ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن ئىشىنىشىمىز لازىم . ئاللاھ ئېيتقاندەك :

« صةيغةمبةر صةرؤةردعضارع تةرعصعدعن ظذنعثغا نازعل قعلعنغان كعتابقا ظعمان كةلتىردع،مأمعنلةرمذ ظعمان كةلتىردع،ظذلارنعث هةممعسع اللّٰه غا وۆة اللّٰه نعث صةرعشتعلعرعضة, كعتابلعرعغا وۆة صةيغةمبةرلعرعضة ظعمان كةلتىردع.(ظذلار)**« اللّٰه نعث صةيغةمبةرلعرعنعث هئحبعرعنع ظايرعوۆةتمةيمعز(يةنع ظذلارنعث بةزعسعضة ظعمان ظئيتعص, بةزعسعضة ظعمان ظئيتماي قالمايمعز)»** دةيدذ »

[بەقەرە(ئىنەك): 285]

«سةندعن ظعلعضعرع بعز هةقعقةتةن نذرغذن صةيغةمبةرلةرنع ظةوۆةتتذق، ظذلارنعث ظارعسعدعن ساثا بايان قعلعص بةرضةنلعرعمعزمذ، بايان قعلعص بةرمعضةنلعرعمعزمذ بار.»

[غافىر(كەچۈرگۈچى): 78]

ھەمدە بىز ئاخىرقى پەيغەمبەرنىڭ بىزنىڭ پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) ئىكەنلىكىگە ، ھەمدە ئۇنىڭدىن كىيىن پەيغەمبەر يوقلۇقىغا ئىشىنىمىز . ئاللاھ ئېيتقاندەك : **«**

مذهةممةد ظاراثلاردعكع ظةرلةردعن هئحبعرعنعث ظاتعسع ظةمةس،لئكعن (ظذ) اللّٰه نعث صةيغةمبعرع وۆة صةيغةمبةرلةرنعث ظاخعرقعسعدذر(اللّٰه ظذنعث بعلةن صةيغةمبةرلعكنع ظاخعرلاشتذرغان،ظذنعثدعن كئيعن هئحقانداق صةيغةمبةر كةلمةيدذ)،اللّٰه هةممة نةرسعنع بعلضحعدذر(سعلةرنعث سأز -

هةركعتعثلاردعن هئح نةرسة اللّٰه غا مةخصعي ظةمةس) .»

[ئەھزاب(قوشۇنلار) : 40]

بۇخارىي (4416) ، مۇسلىم(2404) سەئىد بىن ئەبۇ ۋەققاستىن نەقىل قىلىدىكى ، پەيغەمبەر((ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن)پەيغەمبەر تەبۇكقا چىقىپ كەتتى ھەمدە ئەلىنى ئۆزىنىڭ نائىبى قىلىپ تەيىنلىدى . ئەلى : " مىنى باللار ۋە ئاياللارغا قاراشقا قويۇپ قويامسەن؟ " دىدى . پەيغەمبەر (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) مۇنداق دىدى :**« سەن مىنىڭدىكى ئورنۇڭ ھارۇننىڭ مۇسادىكى ئورنىغا ئوخشاش بولۇشىغا رازى بولمامسەن . لىكىن مىنىڭدىن كيىن پەيغەمبەر يوق . »**

ھەمدە ئاللاھ ئۇنى باشقا پەيغەمبەرلەردىن ئارتۇق قىلدى ھەمدە كاتتا ئالاھىدىلىكلەرگە خاس قىلدى. ئۇلاردىن :

1- ئاللاھ ئۇنى جىن ۋە ئىنسانلارنىڭ ھەر ئىككى تۈرىگە ئەۋەتتى . ئۇنىڭدىن ئىلگىركى پەيغەمبەرلەر بولسا پەقەت ئۆزىنىڭ خەلقىگىلا ئەۋەتىلگەندى .

2- ئاللاھ ئۇنىڭ دۈشمەنلىرىنىڭ قەلبىگە بىر ئايلىق مۇساپە دائىرىسدە قورقۇنچ سىلىش بىلەن ئۇنىڭغا ياردەم بەردى .

3- زىمىن ئۇنىڭغا نامازگاھ ۋە پاك قىلىندى .

4- غەنىمەتلەر ئۇنىڭغا ھالال قىلىندى . ئۇنىڭدىن ئىلگىرى ھىچقايسىسىغا ھالال قىلىنمىغانىدى .

5- كاتتا تىلۇۋلىش(شاپائەت قىلىش) . ۋە باشقا نۇرغۇن ئالاھىدىلىكلەر .

ئۈچۈنچى : ئۇلار ھەققىدە ئاڭلانغان توغرا خەۋەرلەرگە ئىشىنىش .

تۆتىنچى : بىزگە ئەۋەتىلگەن ئەلچىنىڭ قانۇنىغا ئەمەل قىلىش . ئۇ بولسا ئاخىرقى پەيغەمبەر مۇھەممەد (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) بولۇپ ، ئۇ بىدرلىق ئىنسانلارغا ئەۋەتىلگەن . ئاللاھ مۇنداق دىگەن : **« صةرۋةردعضارعث بعلةن قةسةمكع،ظذلار(يةنع مذناصعقلار) ظأز ظارعسعدعكع دةتالاشقا سئنع هأكىم حعقعرعشقا تةكلعص قعلمعغعحة،ظاندعن سئنعث حعقارغان هأكمعثضة ظذلارنعث دعللعرعدعكع قعلحة غذم بولسعمذ يوقالمعغعحة ۋة ظذلار صةتنىلةي بويسذنمعغعحة ظعمان ظئيتقان بولمايدذ .»**]

نىسا(ئاياللار): 65]

بىلىش كىرەككى ، ئەلچىلەر ھەققىدە ئىشىنىش تۆۋەندىكى كاتتا مىۋىلەرنى بىرىدۇ:

1- ئاللاھنىڭ بەندىلىرىگە بولغان رەھىم-شەپقىتى ۋە غەمخورلىقىنى بىلىش . چۈنكى ئۇ ئۇلارنى ئاللاھنىڭ توغرا يولىغا يىتەكلەشكە ، ئۇلارغا ئاللاھقا قانداق ئىبادەت قىلىشنى ئۇقتۇرۇشقا ئەۋەتتى . چۈنكى نوقۇل ئىنسان ئەقلى ئۇنى تونۇپ يىتەلمەيدۇ .

2- بۇ كاتتا نىئمەت ئۈچۈن ئۇنىڭغا تەشەككۈر بىلدۈرۈش .

3- ئەلچىلەرنى(ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇلارغا بولسۇن) سۆيۈش ، ۋە ئۇلارنى ئۇلۇغلاش ، ھەمدە ئۇلارنى ئۇلارغا لايىق راۋىشتە تەرىپلەش . چۈنكى ئۇلار ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ ئەلچىلىرى . ھەمدە ئۇلار ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش ، ھەمدە ئۇنىڭ ئەلچىلىكىنى يەتكۈزۈش بىلەن بولدى . بەندىلىرىگە نەسىھەت قىلدى .

ھەممىدە ئاللاھ ياخشى بىلىدۇ .

[**« ئەئىلام سۇننەتۇل مەنشۇرە»** 97-102 ، پېشۋا ئىبنۇ ئۇسەيمىيننىڭ **«ئۈچ ئاساسنىڭ شەرھى»** 95،96 بەتكە قاراڭ .]